

Degradació autonòmica

BERNAT JOAN I MARÍ

«Autonomia» en novoparla

L'any 1948, el periodista i activista social Eric Arthur Blair, amb el pseudònim George Orwell, va publicar la novel·la *1984*, on descrivia les característiques d'un món totalitari futur. Orwell havia participat en les Brigades Internacionals de la guerra civil espanyola i, fruit de la seua estada a Barcelona, va escriure el llibre *Home-natge a Catalunya*, que posà, en la immediata postguerra, la nostra nació al mapa de les consideracions internacionals. Posteriorment, se'n anà a Rússia, i va poder conèixer de primera mà la política estalinista. D'allí va treure inspiració per a escriure la novel·la a què feim referència.

Un dels aspectes més interessants de *1984* és la manipulació del llenguatge com a element de control de la societat. Orwell s'inventa un *newspeak* (*novoparla*, en versió catalana) que serveix per a la nova etapa que s'ha obert en la societat totalitària —més o menys imaginària— que ens descriu. La novoparla serveix per a dues coses: per a acotar el pensament dels ciutadans (que són sotmesos, *avant la lettre*, a això que alguns titllen de «pensament únic») i per a generar una acció devastadora, i degradadora, per part del poder totalitari.

La novoparla, doncs, constitueix una eina per a anihilar la llibertat. Traient el significat dels mots, buidant els termes de contingut semàntic, pervertint el sentit de les paraules es provoca tal distorsió del pensament, que arriba a un punt en què els ciutadans ja no poden defensar-se, en què les persones perden la seua identitat i queden completament a mercè del poder dominant.

Aquests efectes de buidatge de contingut i de distorsió semàntica els podem observar, avui dia, entre nosaltres, en relació al concepte «autonomia». Si acudim als textos dels autors de l'etapa de la Renaixença, o del Modernisme, veurem que «autonomia» significa quelcom molt

semblant a «independència». També ocorre així en la nostra parla quotidiana quan ens referim a qüestions no estrictament polítiques ni de caire nacional. Per exemple, una persona que té autonomia és una persona que es pot valer per si mateixa, que es pot moure segons les seues inclinacions, que no necessita un suport permanent d'algué altre. Una persona que gaudeix d'autonomia, al cap i a la fi, és algué que té independència. Els fills se'ns independitzen o se'ns fan autònoms quan passen a viure pel seu compte, en una llar diferent de la nostra i comptant amb els seus mitjans per a tirar endavant. Un autònom és una persona que treballa per compte propi, i no per a alguna empresa d'altri.

Quan els autors de la revista *L'Avenç*, en ple Modernisme, parlaven d'autonomia, quan en parlava Joan Maragall, quan en parlava Pompeu Fabra, quan s'hi referien Jaume Brossa o Alexandre de Riquer, no feien referència al que avui s'entén per autonomia. Ben al contrari, podem trobar, repetidament, referències a l'autonomia per a poder exercir el «dret a decidir», per a comptar amb moneda pròpia... o fins i tot per a poder armar el nostre exèrcit. Per tant, el concepte d'autonomia s'assembla més a l'actual concepte d'independència que no al concepte actual d'autonomia. Autonomia, al capdavant, volia dir poder propi (fos dins un Estat independent, fos dins una confederació ibèrica, fos com un Estat federat dins un Estat espanyol federal). La condició prèvia a la confederació o a la federació —ja se sap— és comptar amb un estat propi. És a dir, la independència.

Avui dia, el concepte d'autonomia es troba completament degradat. Per influència del castellà (i de la manera castellana d'entendre el món), en català ha sofert exactament la mateixa degradació. Quan avui parlem d'autonomia entenem descentralització d'algunes competències en el marc d'un Estat espanyol de caràcter unitari. De cada

deu vegades que s'usa el concepte «autonomia», nou són per a recordar-nos que no podem decidir determinades coses. Les comunitats autònomes no poden convocar referèndums, no es poden ocupar de qüestions de caire internacional, no poden recaptar impostos que l'estat es tenguí reservats, no poden establir els propis programes educatius al marge de l'estat, no poden prendre munts i munts de decisions que potser els interessaria de prendre. Curiosament, l'autonomia va destinada... a impedir que siguem autònoms!

Delenda est autonomia

S'ha acabat l'autonomia. Cada dia que passa, la qüestió sembla més clara. Segons l'últim sondeig del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS), hi ha més d'una quarta part dels espanyols que estan contra l'estat de les autonomies (grup que probablement coincideix amb vora el trenta per cent d'enquestats que pensen que hi hauria d'haver una dictadura, o que, entre dictadura i democràcia, els és indiferent una forma o altra de govern, que torna a ser una manera de dir que estan a favor de la dictadura).

Cada vegada més, van sortint veus des dels òrgans de poder de l'Estat espanyol que qüestionen el model autonòmic i que prefereixen anar cap a una recentralització de l'Estat.

Sense fer gaire teoria sobre la qüestió, l'actual govern de l'Estat (i el partit que li dóna suport, a tot arreu) ja treballa en aquest sentit. S'està fent tot el possible per buidar de contingut les comunitats autònomes, perquè aquestes puguin decidir cada vegada menys coses, per incrementar el poder de l'Estat i per recentralitzar tot allò que es pugui. Un exemple cabdal d'això, des del meu punt de vista, seria l'esborrany de nou projecte de llei d'Educació amb què ens ha obsequiat el ministre J. Ignacio Wert.

Correlativament, les nacions que, en principi, se suposava que havien de gau-

dir d'autonomia política quan va començar la Transició cap a la democràcia, al final de la dictadura franquista, s'estan desempallegant del terme *autonomia* (perquè ha estat buidat i ja només se'ns apareix com la pell seca d'una serp que ha canviat) i usen conceptes nous com *dret a decidir*, *sobirania* o *independència* (de vegades, d'una manera una mica confusa, tot sigui dit).

A Catalunya, la legislatura que comença serà la de la transició nacional, encara que a alguns els faci por el terme. Així ho estableix clarament el pacte de govern entre Convergència i Unió i Esquerra Republicana de Catalunya. L'horitzó és ben clar: cal fer una consulta a la societat catalana, perquè la gent decideixi què en volen fer, de Catalunya. Es tracta, al cap i a la fi, de constituir un nou Estat independent o de mantenir-se dins el regne d'Espanya.

És bastant clar que l'«Estat de les autonomies», tal com l'hem conegut fins ara, s'ha acabat. Amb el nou estatus de Catalunya —inevitable, des del moment en què s'ha plantejat una consulta per a exercir el dret a decidir, que conferirà un nou estatus al país, sigui quin sigui el resultat d'aquesta consulta— les «comunitats autònomes», inevitablement, passaran a ser quelcom diferent del que són ara. Resulta difícil, en aquests moments, fer prospectiva sobre quina serà la reacció de l'Estat, no ja en relació a Catalunya, sinó en relació amb les «comunitats autònomes» (i, molt especialment, en relació amb la resta de països catalans). Augmentarà la pressió unificadora? S'incrementarà el *bullying* contra les llengües minoritzades? ¿Es reforçarà, encara més, la pressió fiscal? ¿Pujarà, fins a límits insostenibles, l'espòli fiscal del País Valencià i de les Illes Balears? ¿Ho aguantaran, les respectives societats, o reaccionaran convenientment?

Es tracta de qüestions que ara mateix no podem respondre. Però sí que podem especular amb un fet que, des del meu punt de vista, també resulta clau: ¿quan s'estronca l'estat de les autonomies? Per a mi, hi ha una hipòtesi ben clara. La viabilitat de la convivència civilitzada entre Catalunya i Espanya en el si d'un mateix Estat es va ensorrar quan els òrgans centrals d'aquest Estat decidiren

rebaixar encara més el nou Estatut d'autonomia que el poble de Catalunya havia referendat a les urnes. Allí es va produir el punt de no-retorn.

Record una conversa amb José Manuel García-Margallo y Marfil, aleshores col·lega al Parlament europeu, sobre la passada de ribot a l'Estatut de Catalunya, l'any 2006. L'aleshores diputat del Partit Popular Europeu es mostrava satisfet de la reacció dels òrgans centrals de l'Estat i considerava que s'havia aplicat la constitució. «¿No us adonau que precisament us l'acabau de carregar, la Constitució espanyola?», li vaig demanar, mentre ell mostrava cara d'estupefacció.

El català no és una llengua autònoma

Com que autonomia ja no vol dir independència, i cada vegada s'assembla més a tota aquella cantilena sobre les *regions*, més pròpia del règim franquista que no de la democràcia formal, resulta evident que el terme «llengua autònoma» només es pot fer servir, a hores d'ara, per a degradar la llengua mateixa.

El català no és una llengua autònoma. Quan, en plena elaboració de la Llei de Cinema que s'acabà enllestint l'any 2010, n'Eudard Voltas, aleshores Secretari de Cultura de la Generalitat, i jo mateix, anàrem a visitar els caps de les principals *majors* cinematogràfiques a l'Estat espanyol, organitzades dins la federació Fedicine, a Madrid, se'ns esgrímí un argument que ells devien trobar contundent contra l'establiment de quotes d'exhibició en català: què passa si això desencadena una reacció en cascada i d'altres «llengües autònòmiques» demanen el mateix? La meua resposta va ser clara i contundent: el català no és una llengua autònoma.

Dit el concepte, el vaig argumentar, en forma de qüestió. ¿Podem considerar que la llengua oficial d'un petit Estat independent (Andorra), amb bandera a l'ONU, oficial —juntament amb l'espanyol— en tres comunitats autònomes del regne d'Espanya (Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears), històrica (malgrat que ara mateix no sigui reconeguda oficialment) en part de dues auto-

nomies més de l'Estat espanyol (Aragó i Múrcia) i parlada a la Catalunya del Nord (República francesa) i a l'Alguer (Sardenya, República italiana) és una «llengua autònoma»?

¿Entonces qué es?, preguntava, no sense neguit, el president de Fedicine. *No lo sé. Dímelo tu!*, em vaig limitar a respondre-li. Per descomptat, no va formular cap teoria alternativa.

I no en va formular cap, senzillament, perquè no n'hi ha. Perquè, d'acord amb allò que podem constatar dia a dia, el català es pot definir —i es defineix— de moltes maneres diferents d'aquesta forma degradant de «llengua autònoma».

EL CATALÀ ÉS una llengua europea parlada per devers deu milions de persones, en un territori habitat per dotze milions i mig de ciutadans de la Unió Europea. Una llengua europea amb un volum de parlants semblant al d'Hongria, Grècia o Txèquia, i amb més parlants que llengües plenament oficials a la Unió Europea, com ara el danès, el suec, el finès, l'eslovac, l'eslovè, el lituà, el letó, l'estonià...

Una llengua amb una extraordinària projecció internacional, estudiada en universitats de més de cent trenta països d'arreu del món. Una llengua amb una producció cultural, artística i literària totalment comparable amb la resta de llengües d'un volum de parlants semblant d'arreu de la nostra part del món.

La llengua nacional dels Països Catalans, el nostre tret d'identitat fonamental, el pilar bàsic de la nostra identitat compartida, allò que ens garanteix la solidesa i la cohesió com a nació.

Al capdavant, les grans batalles polítiques, aquelles que perfan la història, es lliuren, en bona part, en el terreny dels conceptes, en el camp de la llengua. Per això és tan important que no permetem que se'ns parin determinades trampes, i, sobretot, que no hi caiguem de quatre grapes. Sovint el nostre primer problema d'identitat passa per la visió esbiaixada que tenim de nosaltres mateixos. Arreglar-nos el mirall també és qüestió, en bona part, d'ajustar el llenguatge i fer-lo més adequat a allò que pretenem expressar. ◆